

*Ю.І. Грицюк, д-р техн. наук, професор, О.І. Лозинський
(Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)*

ПРОБЛЕМА НАБУТТЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ НАВИЧОК У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ МНС УКРАЇНИ

На прикладі Львівського ДУ БЖД показано особливості реалізації проблеми отримання інформаційних навичок (так званих компетенцій) при підготовці курсантів і студентів для потреб структурних підрозділів МНС України. Встановлено, що інформаційні навички поділяються на навички користування інформаційними технологіями і навичок поводження з інформацією. Внаслідок оволодіння ними має досягатися глобальна раціоналізація інтелектуальної діяльності охочих до навчання курсантів, студентів і навіть викладачів за рахунок використання сучасних інформаційно-освітніх технологій, підвищуючи при цьому ефективність та якість підготовки фахівців до рівня інформаційної культури, досягнутої в країнах Західної Європи.

Ключові слова: навчальний процес, інформаційно-освітні технології навчання, інформаційно-освітнє середовище, інформаційні навички і грамотність.

Вступ. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології (Information and Communications Technology – ICT) дедалі більше проникають у навчальний процес ВНЗ України, перетворюючись на головний його системоутворювальний елемент [4, 12, 14], який значною мірою визначає характер і напрямок розвитку освіти. Безперечно, ці завдання постають і перед системою вищої освіти МНС України [3, с.9], адже науково-педагогічні працівники мають не тільки вміти кваліфіковано обирати і застосовувати саме ті навчальні технології, які повною мірою відповідають змісту і цілям вивчення фахових дисциплін, але й враховувати індивідуальні знання курсантів і студентів у галузі інформаційних технологій.

Зокрема, у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності (далі – Львівський ДУ БЖД) набувають все більшого значення інформаційно-комунікаційні технології [9, с.10], які забезпечують загальну комп'ютеризацію навчального процесу на такому рівні, який дає змогу вирішувати курсантам, студентам і викладачам щонайменше три основні завдання:

- забезпечує входження в мережу Інтернет кожного учасника навчального процесу у будь-який час і з різних місць перебування, маючи на те дозвіл та відповідні повноваження;
- розвиває єдиний інформаційний простір сучасних освітніх технологій, які сукупно забезпечують присутність у них у різний час і незалежно один від одного всіх учасників освітнього і творчого процесу;
- створює, удосконалює та ефективно використовує управлінські інформаційно-освітні ресурси – бази даних і банки знань призначені особисто для кожного курсанта, студента і викладача з можливістю повсюдного доступу для роботи з ними.

Різні підходи до визначення змісту сучасних освітніх технологій навчання у науково-педагогічних працівників виникають тому, що вони об'єднують велику сукупність способів реалізації навчальних планів і програм, які є системою форм, методів і засобів навчання, а також спрямовані на досягнення освітніх цілей. Відмінність відомих освітніх технологій навчання [4; 7; 13] багато фахівців зазвичай асоціюють з відмінностями між традиційними засобами навчання, які використовувались раніше. Водночас сучасні інформаційно-освітні технології навчання вони асоціюють тільки з методами і засобами отримання потрібної інформації за допомогою мережі Інтернет у поєднанні з комп'ютерною технікою [8].

Під інформаційно-освітніми технологіями навчання у Львівському ДУ БЖД розумітимемо систему наукових і інженерних знань, а також інформаційних методів і засобів, які використовують для продукування, збирання, передачі, зберігання та оброблення інформації в системі вищої освіти МНС України [3; 9; 10]. Завдяки цьому формується пряма залежність між ефективністю виконання традиційних навчальних програм і ступенем інтеграції в них відповідних інформаційно-комунікаційних технологій.

Основна мета вирішення проблеми інформатизації навчального процесу у Львівському ДУ БЖД полягає в тому, що внаслідок його запровадження має досягатися глобальна раціоналізація інтелектуальної діяльності охочих до навчання курсантів, студентів і навіть викладачів (молодого чи старшого віку) за рахунок використання сучасних інформаційно-освітніх технологій, підвищуючи при цьому ефективність та якість підготовки фахівців до рівня інформаційної культури, досягнутої у країнах Західної Європи. Водночас тут має забезпечуватися підготовка кадрів насамперед для потреб структурних підрозділів МНС України з новим типом так званого інформаційного мислення, яке відповідатиме сучасним вимогам постіндустріального суспільства [3].

Таким чином, *метою роботи* є з'ясування проблеми отримання інформаційних навичок (так званих компетенцій) у системі вищої освіти МНС України. Для досягнення цієї мети потрібно реалізувати такі основні завдання: охарактеризувати основні навички (компетенції), якими має володіти користувач сучасних інформаційно-освітніх технологій навчання; встановити важливість володіння інформаційними навичками у системі вищої освіти України; запропонувати модель набуття інформаційних навичок у системі вищої освіти МНС України.

1. Навички використання сучасних інформаційно-освітніх технологій навчання.

Система підготовки майбутніх фахівців, які мають використовувати сучасні інформаційні технології у навчальному процесі, стала предметом досліджень багатьох науковців [5; 6; 17; 20; 21], зокрема І. Богданової, Ю. Господарика, О. Дмитрієвої, М. Жалдака, Є. Полата, О. Царенка та ін. Низку досліджень присвячено формуванню системи знань про інформаційно-освітні технології у майбутніх учителів, які наведено у працях В. Гриценко, С. Гулько, Т. Койчева, Т. Мишківської, А. Столяревської. За останні роки з'явилося чимало робіт російських учених, у яких обговорюються питання розширення спектру функціонально-рольових уявлень про педагогічну діяльність та введення таких позицій і ролей викладача як модератор¹, фасилітатор², методист³, тьютор⁴ тощо. До них належать праці Ю. Громико, Т. Ковальова, В. Слободчикова, Ю. Турчанінова, П. Щедровицького та ін. Різні проблеми професійної підготовки фахівців за кордоном знайшли висвітлення у дослідженнях вітчизняних науковців. Деякі відомості з порівняної професійної педагогіки наведено у працях Н. Бідюк, Т. Десятова, В. Коваленко, Т. Кошманової, К. Корсака, Н. Пацевко, Л. Пуховської, А. Сбруєвої, Н. Собчак, Б. Шуневича та ін.

Вітчизняна дослідниця Л. Морська [11] виокремлює чотири напрямки підготовки педагогічних кадрів, які мають використовувати інформаційні технології навчання у професійній діяльності, а саме:

- 1) вивчення загальних відомостей про інформаційні технології, розвиток ключових моментів інформаційної компетенції викладача;
- 2) вивчення інформаційних технологій, які є специфічними для тієї предметної галузі знань, яка відповідає спеціалізації викладача;

¹ Модератор (від лат. *moderor* – помірний, стриманий) – користувач, що має ширші права порівняно із звичайними користувачами на громадських мережевих ресурсах (чатах, форумах, ехоконференціях), зокрема, хоча би одне з таких прав: право видаляти чи редагувати чужі повідомлення; право видаляти сторінки користувачів; обмежувати користувачів у правах редагування та перегляду сайту (банити).

² Фасилітатор (англ. *facilitator*, від лат. *facilis* – легкий, зручний) – це людина, яка забезпечує успішну групову комунікацію. Забезпечуючи дотримання правил зустрічі, її процедури і регламенту, фасилітатор дає змогу її учасникам концентруватися на цілях і змісті самої зустрічі. Отже, фасилітатор вирішує двояку задачу, сприяючи комфортну атмосферу роботи та плідність обговорення проблеми.

³ Методист – фахівець з методики викладання якого-небудь предмета.

⁴ Тьютор (від англ. *tutor* – учитель) – особа, що веде індивідуальні або групові заняття із учнями чи студентами, репетитор, наставник. Раніше в англійських університетах тьютори – помічники викладача, здебільшого аспіранти або старші студенти. Тьютор – ключова фігура в системі дистанційного навчання, що відповідає за проведення занять зі студентами. Досвід зарубіжних університетів свідчить про те, що здебільшого розробники навчальних курсів і тьютори – одні і тіж особи.

3) знання загальних особливостей використання методів і засобів інформаційних технологій у професійній педагогічній діяльності викладача;

4) підготовка до використання у процесі навчання курсантів і студентів спеціально орієнтованих на певний предмет методів і засобів інформаційних технологій.

Відомо [1; 2; 7; 8; 13; 19; 21], що США стали однією з перших країн, де нагромаджено значний досвід реалізації ідей дистанційного навчання в системі вищої освіти, порівняльно-педагогічні особливості якого недостатньо досліджено у вітчизняній теорії та практиці освіти. Зміна освітньої парадигми навчання у США зумовлена насамперед потребами розвитку суспільства та особистості, трансформацією переконань, утвердженням нових цінностей, широким упровадженням інформаційно-комунікаційних технологій, проте вона зміщує акценти освіти з принципу адаптивності до принципу компетентності майбутніх фахівців.

Стосовно системи вищої освіти України, спостерігається зміна підходів до розроблення ступеневої підготовки майбутніх фахівців і змін у організації навчального процесу у ВНЗ, насамперед у розробленні стандартів з усіх напрямків підготовки та спеціальностей, упровадженні сучасних інформаційно-освітніх технологій навчання, внаслідок чого формується компетентність випускників. При цьому мають враховуватися траєкторії руху від поняття "кваліфікації" до поняття "компетентності", зумовленої посиленням когнітивних⁵ та інформаційних основ у сучасному виробництві, які не "покриваються" традиційним поняттям професійної кваліфікації [1, с. 10].

Компетентність⁶ майбутнього фахівця – складна інтегрована характеристика особистості, під якою розуміють сукупність загальних знань, умінь, навичок, ставлень, а також власного досвіду, які разом дають змогу йому ефективно провадити діяльність або виконувати певні функції, забезпечуючи цим самим вирішення поточних питань і нагальних проблем, а також досягнення певних норм і стандартів у галузі здобутої професії або виді діяльності.

У багатьох сучасних публікаціях [1; 2; 13], присвячених визначенню ключових навичок навчання, практично ніякої уваги не приділяється проблемі набуття майбутніми фахівцями сучасних інформаційних навичок. Важливість формування таких навичок у курсантів і студентів Львівського ДУ БЖД, які є ключовими для майбутнього їхнього успіху, який би шлях вони не обрали в житті, поділяються на чотири типи [2]: комунікативні навички; комп'ютерні здібності; володіння інформаційними технологіями; уміння постійно вчитися. Проте в різних секторах системи вищої освіти зарубіжних країн спостерігаються й набагато перспективніші тенденції. Наприклад, Британське агентство освітніх комунікацій і технологій ВЕСТА (British Educational Communications and Technology Agency) вже давно досліджує процес формування інформаційних навичок у системі національної навчальної програми для початкових і середніх шкіл [3]. Тобто вже на рівні школи учні мають володіти сучасними інформаційними технологіями.

Вони також розрізняють окремо навички користування інформаційними технологіями і навички поведінки з інформацією. Навички користування інформаційними технологіями містять:

- базові навички – використання клавіатури, миші, принтера, сканера, виконання операцій з файлами і дисками;

⁵ Когнітивність (від лат. *cognitio* – пізнання, вивчення, усвідомлення) – термін, який використовується в декількох контекстах, які значно відрізняються один від іншого. Зазвичай він означає здатність до розумового сприйняття та перероблення зовнішньої інформації. Особливо часто він вживається в контексті вивчення так званого "контекстного знання" (тобто абстракції та конкретизації), а також у тих областях, де розглядаються такі поняття, як знання, вміння чи навчання. Він також використовується в більш широкому сенсі, позначаючи сам "акт" пізнання або саме знання, тобто може інтерпретуватися у культурно-соціальному сенсі як такий, що позначає появу і "становлення" знання та концепцій, пов'язаних з цим знанням.

⁶ Компетентність – поінформованість, обізнаність, авторитетність. Компетентність (від лат. *competentia*) означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має загальні знання та власний досвід. Компетентність працівника – це ступінь його кваліфікації, яка дозволяє успішно вирішувати задачі, що стоять перед ним.

- володіння стандартним програмним забезпеченням – оброблення текстів, набір формул, створення таблиць, побудова діаграм, підготовка баз даних і банків знань і т.д.;
- використання мережевих додатків – електронної пошти, Skype⁷, мережі Інтернет, веб-браузерів тощо.

Навички поводження з інформацією мають містити знання щодо володіння джерелами інформації, критеріями її оцінювання, способами її пошуку, технікою маніпулювання нею та способами презентації.

Проте такий розподіл інформаційних навичок приймається тільки тими науковцями, хто намагається протиставити тенденції прирівнювання комп'ютерів просто до інформації і тим самим помилкового ототожнює комп'ютерною інформаційною грамотністю. Інші науковці [4] стверджують, що "це небезпечний міф, оскільки він припускає, що інформація – це лише те, що можна зберігати і обробляти за допомогою комп'ютера". Це не означає, що інформаційні технології не є головними елементами сучасним способів поводження з інформацією. Сучасні інформаційно-освітні технології навчання дають змогу нам отримувати доступ до ближніх і віддалених інформаційних ресурсів [12; 16]. Локальні та глобальні інформаційні системи так організовують збереження інформації чи даних, що вони стають легко доступними з будь-якого місця перебування та у будь-який час дня і ночі. Потреба розуміння того, як ці системи побудовані та як до них можна отримати доступ, виникає часто не тільки у обмеженого кола фахівців з певної сфери знань, але й у багатьох охочих до знань у системі вищої освіти України та інших розвинутих держав.

2. Важливість володіння інформаційними навичками у системі вищої освіти України.

Поява мережі Інтернет, а також безліч інших електронних інформаційних ресурсів поставила перед системою вищої освіти України ряд нових і невідкладних проблем. Відомо, що більшість курсантів і студентів використовують мережу Інтернет як головну альтернативу традиційним літературним джерелам. У багатьох випадках вони стикаються з проблемами походження, точності та достовірності знайденого матеріалу, які здебільшого є зайвими при традиційній видавничій діяльності. Якість інформації, що міститься в книгах, журналах й інших видах друкованої продукції, раніше забезпечувалася завдяки різним чинникам: відомим видавництвам, які мали(ють) широке визнання; академічним заслугам авторів навчально-методичних видань; рекомендованим викладачами текстам наукових статей; державним витратам на утримання бібліотек, основне завдання яких надати доступ до всіх необхідних матеріалів тощо. Відносно Інтернет-ресурсів [17] такі механізми забезпечення якості та надійності отриманої інформації не діють. Тут користувач, знайшовши потрібну йому інформацію, вимушений самостійно критично її оцінювати і приймати рішення щодо подальшого використання.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології зробили процес отримання та використання потрібної інформації штучно легким і доступним навіть для лінивих користувачів. Водночас Інтернет-технології, приводячи всю інформацію до стандартного формату (все частіше – формату веб-сторінок⁸), заважають користувачам визнати факт існування відмінностей між тим, яким способом подається інформація, і тим, якою інформація виходить внаслідок такого її подання. Окрім цього, мережа Інтернет ставить користувача перед рядом нових проблем, зокрема, етичних питань авторського права, інтелектуальної власності на інформацію та широко поширеного плагіату.

⁷ Skype (укр. Скайп) – це комерційне програмне забезпечення для інтернет-телефонії VoIP. VoIP (англ. voice over IP) – технологія передачі медіа-даних у реальному часі за допомогою сімейства протоколів TCP/IP. IP-телефонія – система зв'язку, при якій аналоговий звуковий сигнал від одного абонента дискретизується (кодується в цифровий вигляд), відбувається компресія та пересилається цифровими каналами зв'язку до другого абонента, де проводиться зворотна операція – декомпресія, декодування та відтворення аналогового сигналу.

⁸ Веб-сторінка (англ. Web-page) – інформаційний ресурс, доступний в мережі World Wide Web (Всесвітня павутина), який можна переглянути у веб-браузері. Зазвичай, інформація веб-сторінки записується в форматі HTML або XHTML, і обов'язково у ній присутній гіпертекст з навігаційними гіперпосиланнями на інші веб-сторінки.

Дослідження [5] проблеми знань студентів відносно використання електронних ресурсів виявили, що значна їх кількість, покидаючи стіни університету, не володіють навичками поведінки з інформацією, яка базується на інформаційних технологіях. Також у цих дослідженнях наголошується на тому, що викладачі під час навчання мають робити зі студентів критичних споживачів інформації, яка широко розповсюджена в мережі Інтернет, позаяк вони її використовують у своїх наукових роботах частіше за всіх інших.

У звіті Американської бібліотечної асоціації [4] підкреслюється потреба всіх людей урбанізованого суспільства бути інформаційно-грамотними. Це означає, що вони мають бути здатними не тільки визначати, коли потрібна інформація, але й повинні могли виявляти, оцінювати і ефективно використовувати інформацію, необхідну для прийняття конкретного управлінського рішення, або для вирішення насущної проблеми сьогодення.

Свого часу в мережі Інтернет був установлений Національний форум з інформаційної грамотності [7], в якому ще й до тепер бере участь багато освітніх установ і організації. Розвиваючи цю ідею, багато інформаційних аналітиків розглядають інформаційну грамотність як таку, що дає змогу індивідуумам не тільки ефективно використовувати інформацію та інформаційні технології доступу до неї у процесі життєдіяльності, швидкого адаптування до їх постійно змінних умов, але й критично осмислювати сучасну інформаційну індустрію та інформаційне суспільство загалом, а також сучасні інформаційно-освітні технології навчання зокрема [16]. Відомі учені К. Шапіро і Л. Хьюз проводять паралель між "інформаційно-грамотною" людиною і старою ідеєю "освіченої" людини. Інші [8], описуючи інформацію як "товар, необхідний для виживання", стверджують, що "ми маємо вчити наших потенційних користувачів ставати незалежними і компетентними споживачами інформації у процесі безперервного навчання протягом всього життя".

3. Модель набуття інформаційних навичок у системі вищої освіти МНС України

У системі вищої освіти МНС України потреба набуття інформаційних навичок простежується принаймні двома напрямками [3; 9; 10; 16]:

1) набуття дослідницьких навичок, згідно з якими курсанти і студенти мають відчувати потребу в процесі проведення ними наукових досліджень використання ближніх та віддалених інформаційних ресурсів, тобто навички, пов'язані зі "знаряддями праці" слухача під час навчання;

2) набуття фахових навичок, згідно з якими курсанти і студенти мають бути повністю готові виконувати свої обов'язки, яку б сферу професійної діяльності вони не вибрали після завершення навчання.

Перший напрям припускає набуття таких інформаційних навичок як уміння використовувати електронну бібліотеку ВНЗ і мережу Інтернет, їх інформаційні ресурси для проведення своїх наукових досліджень, уміння здійснювати пошук літератури будь-якого типу, глибини і складності, яка потрібна в рамках конкретної навчальної чи дослідної сфери знань. Загалом курсанти і студенти мають уміти задовільно демонструвати всі свої напрацювання наставникам і експертам у будь-якій зручній для сприйняття формі за допомогою цитування та посилань на прочитані джерела. Такий підхід будується навколо ідеї "компетентного студента", тобто такого курсанта чи студента, який готовий ефективно функціонувати як окрема складова частина навчального процесу.

Тут потрібно зазначити, що в силу специфіки виконуваних робіт і вирішуваних завдань підготовка фахівців у системі вищої освіти МНС України часто вимагає ознайомлення та вивчення курсантами і студентами не завжди відкритої інформації [15], спрямованої насамперед на захист конфіденційних даних потенційно небезпечних об'єктів, об'єктів підвищеної небезпеки, хімічно небезпечних об'єктів та інших важливих державних установ, що містять або можуть містити державну таємницю. В зв'язку з цим близький чи віддалений доступ до лекційних матеріалів і навчальних програм часто є обмеженим. Регулювання доступом до такої інформації у таких випадках часто здійснюється на основі вибору тої чи іншої політики безпеки інформаційних ресурсів.

У середині другого напрямку інформаційні навички курсантів і студентів можна визначити дещо ширше, беручи до уваги, окрім вже перерахованих вище, атрибути усвідомлення та розуміння того, як саме подається інформація в сучасному інформаційному суспільстві. Вони повинні вміти критично ставитися до змісту і обґрунтованості отриманої інформації, тобто мають мати елементи критичного мислення загалом, деякі практичні ідеї з приводу того, як отримується, управляється, розподіляється та застосовується інформація в реальному світі. Особливо це стосується знання того, як, наприклад, працівники структурних підрозділів МНС України використовують інформацію на своїх робочих місцях, під час ліквідації надзвичайних ситуацій, у повсякденному побуті тощо. Незалежно від того, ця інформація є текстовою чи графічною, аудіо- чи відеофайлами, вони мають знати, що вона в собі містить й інші форми інформаційної комунікації – формальні та неформальні, заплановані та випадкові, міжособові та опосередковані інформаційними технологіями. Саме на цьому рівні набуття інформаційних навичок доречно застосовувати термін "інформаційна грамотність".

Оперативна група SCOUNL (Society of College, National and University Libraries – Суспільство коледжних, національних і університетських бібліотек) виділяє сім основних типів інформаційних навичок [19].

1) Здатність студента усвідомлювати потребу в інформації для прийняття конкретного управлінського рішення або для вирішення нагальної проблеми.

2) Здатність студента виділяти, як саме можна заповнити прогалину в інформації:

- завдяки знанню відповідних видів друкованих і нецензурних ресурсів;
- завдяки відбору інформаційних ресурсів, які найкраще відповідають завданню, поставленого перед вами;
- завдяки здатності розуміння тих умов і обмежень, які впливають на доступність джерел інформації, пошук альтернативних джерел.

3) Здатність студента конструювати стратегії та прогнозувати тактики виявлення потрібної інформації:

- здатність артикулювати інформацію, яку потрібно виявити за допомогою сучасних інформаційних ресурсів;
- здатність розробляти системні методи аналізу та синтезу, які є придатними для задоволення цієї вимоги;
- здатність розуміти принципи організації та розроблення сучасних баз даних і банків знань.

4) Здатність студента виявляти і отримувати доступ до інформації:

- здатність розробляти відповідну методiku пошуку потрібної інформації, наприклад, з використанням булевих принципів;
- здатність використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, зокрема міжнародні академічні мережі;
- здатність використовувати відповідні бібліографічні та анотаційні служби, індекси цитування та бази даних і банки знань;
- здатність використовувати методи підвищення обізнаності, щоб бути обізнаним з сучасними інформаційними ресурсами.

5) Здатність студента порівнювати й оцінювати інформацію, отриману з різних інформаційних джерел:

- обізнаність про проблеми упередженого ставлення та авторитету;
- обізнаність про процес реферування наукових публікацій;
- знання про відповідні підходи і способи отримання (вилучення) інформації, яка містить необхідні дані.

6) Здатність студента організувати, застосовувати і передавати інформацію іншими способами, які відповідають актуальній ситуації:

- здатність створювати бібліографічні посилання в звітах про наявні наукові проекти і дисертаційні дослідження;
- здатність створювати особисту бібліографічну систему відомих літературних джерел;
- здатність застосовувати інформацію для вирішення насущних проблем;
- здатність ефективно передавати інформацію, використовуючи можливості відповідних посередників;
- розуміння проблеми авторських прав і плагіату.

7) Здатність студента збирати наявну інформацію, її аналізувати та синтезувати, створюючи на її основі нові знання.

Модель набуття інформаційних навичок (див. рис. 1) показує відношення між "компетентним користувачем інформації" на базовому рівні та набагато перспективнішою ідеєю щодо інформаційної грамотності курсантів і студентів. "Стовпці" відображають процес, за допомогою якого користувачі інформації на цьому етапі прогресують від компетентності до її експертизи, використовуючи при цьому наявні інформаційні навички. Тільки ті, хто досягнув останнього рівня, на практиці застосовуватимуть всі сім навичок інформаційної грамотності.

Рис. 1. Модель набуття інформаційних навичок [19]

У основі моделі знаходиться два фундаментальні інформаційні блоки – базові бібліотечні знання та навички роботи, а також навички використання сучасних інформаційних технологій. Перші формуються в рамках програм навчання користувачів академічних бібліотек, останні формуються в межах таких ініціатив, як Європейська ліцензія на користування комп'ютером ECDL⁹. Між базовим і вищим рівнями поняття "інформаційна грамотність" розташовуються сім основних навичок і атрибутів, які повторюються, практика застосування яких веде від позиції

⁹ ECDL (European Computer Driving Licence) – це міжнародно-визнаний сертифікат комп'ютерної грамотності, який підтверджує, що його власник знайомий з основними концепціями інформаційних технологій, уміє користуватися персональним комп'ютером і основними додатками. Він полегшує працевлаштування, надаючи працедавцеві підтвердження того, що його службовці, дійсні й потенційні, мають необхідний рівень знання комп'ютера і прикладних програм.

компетентного знавця до експертного опису рефлексії та критичного усвідомлення інформації як інтелектуального ресурсу. Прогрес від новачка до експерта позначено стрілкою. Першопкурсники швидше за все розташовуватимуться на початку стрілки, використовуючи при цьому тільки перші чотири навички, тоді як ад'юнкти і молоді учені будуть знаходитися дещо ближче до її завершення та залучатимуть у своїй науковій діяльності сім навичок інформаційної грамотності.

У рамках системи вищої освіти МНС України поняття інформаційної грамотності має містити уявлення про курсанта чи студента, здатного вносити свою лепту до аналізу та синтезу наявної, інколи специфічної, інформації, розвивати далі закладені в ній ідеї, що отримуються з такого синтезу, і, врешті-решт, створювати нові знання з конкретної предметної дисципліни.

Враховуючи наведене вище, можна виділити деякі основні завдання, постановка і подальше виконання яких дасть змогу будь-якому ВНЗ системи МНС України оцінити перспективи і можливості розвитку інформаційно-освітніх технологій навчання щодо своїх курсантів чи студентів, а саме:

1) на якому рівні стратегії системи вищої освіти, що реалізуються або розробляються сьогодні, містять базові принципи формування інформаційної грамотності у своїх курсантів чи студентів, а також співробітників;

2) як саме на даний момент діяльність відомчих вищих навчальних закладів відповідає інформаційним навикам, або здатна відповідати вимогам підвищення інформаційної грамотності курсантів чи студентів на всіх рівнях освіти – бакалавра, магістра чи спеціаліста;

3) чи існують механізми, які сприяють координації та співпраці між тими, хто зацікавлений в розвитку інформаційних навичок більш високого рівня у курсантів чи студентів, а також співробітників;

4) чи сприяють ті, хто розробляє навчальні програми та плани дисциплін, застосуванню (обґрунтуванню) ідей розвитку інформаційної грамотності;

5) чи визнається в системі вищої освіти потреба інформаційного суспільства у інформаційно-грамотних громадянах.

Висновки:

1. З'ясовано, що різні підходи до визначення змісту сучасних освітніх технологій навчання різних науково-педагогічних працівників виникають тому, що вони об'єднують велику сукупність способів реалізації навчальних планів і програм, які є системою форм, методів і засобів навчання, а також спрямовані на досягнення освітніх цілей.

2. Виявлено, що компетентність майбутнього фахівця – складна інтегративна характеристика особистості, під якою розуміють сукупність загальних знань, умінь, навичок, ставлень, а також власного досвіду, які разом дають змогу йому ефективно провадити діяльність або виконувати певні функції, забезпечуючи цим самим вирішення поточних питань і нагальних проблем, а також досягнення певних норм і стандартів у галузі здобутої професії або виді діяльності.

3. Встановлено, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології зробили процес отримання та використання потрібної інформації штучно легким і доступним навіть для непрацюючих користувачів. Водночас вільний доступ до сучасних інформаційних ресурсів ставить користувача перед рядом нових проблем, зокрема етичних питань авторського права, інтелектуальної власності на інформацію та широко поширеного плагіату.

4. Встановлено, що інформаційна грамотність дає змогу курсантам і студентам не тільки ефективно використовувати інформацію та інформаційні технології доступу до неї у процесі життєдіяльності, швидкого адаптування до їх постійно змінних умов, але й критично осмислювати сучасну інформаційну індустрію та інформаційне суспільство загалом, а також сучасні інформаційно-освітні технології навчання зокрема.

5. Адаптовано відому модель набуття інформаційних навичок до системи вищої освіти МНС України, яка засвідчує відношення між "компетентним користувачем інформації" на базовому рівні та набагато перспективнішою ідеєю щодо інформаційної грамотності курсантів і студентів.

Література:

1. Богданова Д.А. Проблемы дистанционного образования в России / Д.А. Богданова, А. А. Федосеев // Информатика и образование : научно-метод. журнал. – 1996. – № 3. – С. 94-97.
2. Виб Я. Дистанционное образование: современное состояние и перспективы / Я. Виб // Образование и информатика : матер. докл. на Втором Междунар. конгр. ЮНЕСКО. – М., 1998. – Кн. 2. – Т. IV. – С. 124-127.
3. Грицюк Ю.І. Підготовка фахівців з інформаційної безпеки для потреб Міністерства надзвичайних ситуацій України / Ю.І. Грицюк, Т.Є. Рак // Шоста Міжнародна конференція "Нові інформаційні технології в освіті для всіх: навчальні середовища" : матер. наук.-практ. конф. ІТЕА-2011, 22-23 листопада 2011 р., м. Київ. – К. : Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій і систем. – 2011. – С. 123-129.
4. Зарубежные системы образования (Австралия, Австрия, Великобритания, Германия, Греция, Испания, Италия, Канада, Нидерланды, Новая Зеландия, США, Финляндия, Франция, Швейцария, Япония). [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.edu.glavsprav.ru/abroad/other/spravki/foreign/9/>.
5. Иголина И. Система центров новых информационных технологий: состояние и перспективы / И. Иголина, Ю. Ижванов, В. Кулагин // Международное сотрудничество. – 1997. – № 4. – С. 4-7.
6. Кононець Н.В. Аспекти педагогічної майстерності викладача: розроблення електронних підручників / Н.В. Кононець // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць. – 2009. – №6. – С. 202-210. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpm/2009_6/konones.pdf.
7. Круглов Ю.Г. О некоторых итогах и проблемах высшего заочного педагогического образования в России / Ю.Г. Круглов, В.И. Лазарев, В.И. Овсянников // Педагогика и общество : сб. науч. тр. МГОПУ. – М. : Изд-во МГОПУ, 1996. – С. 3-20.
8. Кечиев Л.Н. Информационно-образовательная среда технического вуза / Л.Н. Кечиев, Г.П. Путилов, С.Р. Тумковский. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.cnews.ru/reviews/free/edu/it_russia/institute.shtml.
9. Лаврівська О.З. Використання інформаційних технологій у навчальному процесі Львівського державного університету безпеки життєдіяльності / О.З. Лаврівська, Ю.І. Грицюк // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.13. – С. 212-221.
10. Лаврівська О.З. Значення інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці курсантів і студентів з інформаційної безпеки / О.З. Лаврівська, Ю.І. Грицюк // Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС, навчальному процесі, взаємодії з іншими службами : матер. наук.-практ. семінару, м. Львів, 24 грудня 2010 р. – Львів : Львівський ДУВС. – 2010. – С. 155-159.
11. Морська Л.І. Теоретико-методологічні засади підготовки вчителя іноземних мов до використання інформаційних технологій : монографія / Л.І. Морська. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2007. – 243 с.
12. Образование и 21 век. Информационные и коммуникационные технологии. – М., 1999. – С. 21-25.
13. Федорова Е.Ф. Системное представление дистанционного образования / Е.Ф. Федорова // Педагогические и информационные технологии в образовании. – 2002. – № 5. – С. 123-128.
14. Тихонов А.Н. Информатизация российского образования и общества в целом / А.Н. Тихонов, А.Д. Иванников // Международное сотрудничество. – 1997. – № 4. – С. 1-3.
15. Чудінова Н.В. Інформаційна безпека України та види джерел загроз і небезпек / Н.В. Чудінова, Ю.І. Грицюк // Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС, навчальному процесі, взаємодії з іншими службами : матер. наук.-практ. конф., м. Львів, 14 грудня 2011 р. – Львів : Львівський ДУВС. – 2011. – С. 248-257.
16. Чудінова Н.В. Формування інформаційно-освітнього середовища навчання у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності / Н.В. Чудінова, Ю.І. Грицюк // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.2. – С. 384-392.

17. Хен Д. Педагогика и технология – применение телекоммуникации в образовании // Информация и образование. – Спец. вып.: Технологическое образование. – 1996. – С. 11-20.
18. Яковлев Д.Л. Применение современных телекоммуникационных технологий в дистанционном образовании / Д.Л. Яковлев // Дистанционное образование. – 1997. – № 4. – С. 32-34.
19. Mason, R. Globalising Education: Trends and Applications / R. Mason. – London : Routledge, 1998. – Pp. 37-40.
20. Burbules, Nicholas C. Globalization and Education: An Introduction / Nicholas C. Burbules and Carlos Alberto Torres, eds. // Globalization and Education. Critical Perspectives. – New York : Routledge, 2000. – Pp. 348-349.
21. UNESCO. World Education 2000: The Right to Education: Towards Education for All Throughout Life. Paris: UNESCO, 2000. – Pp. 12-18.

Ю.И. Грыцюк, О.И. Лозынский

ПРОБЛЕМА ПРИОБРЕТЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ НАВЫКОВ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ МЧС УКРАИНЫ

На примере Львовского ДУ БЖД показаны особенности реализации проблемы приобретения информационных навыков при подготовке курсантов и студентов для нужд структурных подразделений МЧС Украины. Установлено, что информационные навыки делятся на навыки пользования информационными технологиями и навыки обращения с информацией. В результате овладения ими должна достигаться глобальная рационализация интеллектуальной деятельности желающих к учебе курсантов, студентов и даже преподавателей за счет использования современных информационно-образовательных технологий, повышая при этом эффективность и качество подготовки специалистов к уровню информационной культуры, достигнутой в странах Западной Европы.

Ключевые слова: учебный процесс, информационно-образовательные технологии учебы, информационно-образовательная среда, информационные навыки и грамотность.

Yu.I. Grycyuk, O.I. Lozynsky

A PROBLEM OF ACQUISITION OF INFORMATIVE SKILLS IS IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION OF MINISTRY OF EMERGENCY MEASURES OF UKRAINE

On the example of Lviv SUoVAS the features of realization of problem of acquisition of informative skills are rotined at preparation of cadets and students for the needs of structural subdivisions of MINISTRY of emergency measures of Ukraine. It is set that information skills are divided into skills of information technology and the skills to work with information. As a result of mastering them has achieved global rationalization of intellectual activity wishing to study cadets, students and even teachers through the use of modern information technology, enhancing the efficiency and quality of training to the level of information culture, reached in Western Europe.

Key words: educational process, informatively-educational technologies of studies, informatively-educational environment, informative skills and literacy.

